

NORGES HØYESTERETT

Den 21. desember 2005 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2005-02001-A, (sak nr. 2005/1434), straffesak, anke,

A (advokat Harald Stabell)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Tormod Bakke)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Coward**: Saken gjelder utmåling av straff og oppreisning for en fars meget langvarige og alvorlige overgrep overfor sine to døtre – overfor den ene seksuelle overgrep, overfor den andre voldsbruk.
- (2) I tiltalebeslutningen 31. mars 2005 fra statsadvokatene i Hedmark og Oppland er grunnlaget når det gjelder de seksuelle overgrepene mot den ene datteren – overtredelse av straffeloven § 195 første og andre ledd og § 197 – angitt slik:

”Ved flere anledninger i tidsrommet fra 1992 til 13. januar 2002 på X i Y og på Z i Æ, førte han sin penis, en finger og en dildo inn i skjeden til sin datter B, født 14. januar 1988, slikket henne i skrittet, fikk henne til å ta hans penis i munnen og masturbere seg.”
- (3) Grunnlaget når det gjelder voldsbruken overfor den andre datteren – overtredelse av straffeloven § 229 andre straffalternativ jf. § 232 – lyder slik:

”I tidsrommet fra 1985 til 1998 på X i Y mishandlet han sin datter C, f. 16. juni 1982, regelmessig med slag og/eller spark, slik at hun ble påført alvorlig psykisk skade som er varig idet hun har fått diagnosen posttraumatisk stresslidelse.”
- (4) Et siste punkt gjaldt en overtredelse av straffeloven § 390 a overfor den domfeltes daværende samboer – moren til hans døtre. Fordi overgrepene mot døtrene blir helt dominerende for straffutmålingen, går jeg går ikke nærmere inn på dette punktet.
- (5) I Vinger og Odal tingretts dom 3. mai 2005 ble A funnet skyldig etter tiltalen, med den skjerpning at legemsbeskadigelsen ble rammet av tredje, ikke andre, straffalternativ i

straffeloven § 229. Domsslutningen lyder slik:

- ”1. A f. 18.01.54 dømmes for overtredelse av straffeloven § 195 første ledd andre straffealternativ og andre ledd, jf. § 213 (gjelder perioden til og med 24.08.00), straffeloven § 195, første ledd andre punktum og andre ledd bokstav c, jf. § 206 (gjelder perioden fra og med 25.08.00), straffeloven § 197, straffeloven § 229 tredje straffealternativ, jf. § 232 og straffeloven § 390 a, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd, til fengsel i 8 år.
Vareteksfradrag er 1 dag.
2. A dømmes til innen 2 uker fra dommens forkynnelse og betale oppreisning til
B f. 14.01.88 med kr. 300.000,-
C f. 16.06.82 med kr. 150.000,-
Samt erstatning til
C f. 16.06.82 med kr 104.350,-.
3. Saksomkostninger idømmes ikke.”

- (6) A anket til Eidsivating lagmannsrett over bevisvurderingen under skyldspørsmålet, og anken ble tillatt fremmet bortsett fra for overtredelsen av straffeloven § 390 a. Anken førte ikke frem, derimot ble straffen skjerpet til fengsel i ni år. Det var dissens om straffutmålingen; meddommerne utgjorde flertallet, mens de tre fagdommerne stemte for fengsel i åtte år, som tingretten. Domsslutningen lyder slik:

- ”1. A, født 18.01.1954, dømmes for overtredelse av straffeloven § 195 første ledd annet straffealternativ og annet ledd, jf § 213 (gjelder perioden til og med 24. august 2000), straffeloven § 195 første ledd annet punktum og annet ledd bokstav c, jf § 206 (gjelder perioden fra og med 25. august 2000), straffeloven § 197, straffeloven § 229 tredje straffealternativ, jf § 232, samt det forhold som er rettskraftig avgjort ved Vinger og Odal tingretts dom av 3. mai 2005, sammenholdt med straffeloven § 62 først ledd til en straff av fengsel i 9 – ni – år, med fradrag for utholdt varetekt i 3 – tre – dager.
2. A dømmes i medhold av skadeserstatningsloven § 3-5, jf § 3-3 til å betale oppreisningserstatning til B med kr 300.000 – trehundretusen 0/100 kroner, og til C med kr. 150.000 – etthundreogfemtitusen kroner, for begge med tillegg av den til enhver tid gjeldende forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven.

Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.”

- (7) A har anket til Høyesterett over ”straffutmålingen, herunder oppreisningserstatningen” og saksbehandlingen. Med unntak av anken over saksbehandlingen har Høyesteretts kjæremålsutvalg tillatt anken fremmet.
- (8) *Jeg er kommet til at anken ikke kan føre frem.*
- (9) A er 51 år gammel og uføretrygdet fra 1997. Han har en tidligere dom for legemsfornærmelse, som imidlertid ikke har betydning for saken nå.
- (10) Han er nå dømt for over en årrekke jevnlig å ha foretatt alvorlige overgrep mot sine to døtre, B og C. De seksuelle overgrepene overfor B varte fra hun var tre-fire år til hun var 14 år gammel, mishandlingen av C varte fra hun var tre år til hun flyttet hjemmefra 16 år gammel.

- (11) Varigheten, hyppigheten og arten av overgrepene mot B er beskrevet slik i lagmannsrettens dom:

”Så langt tilbake hun kan huske, har hun vært seksuelt misbrukt av sin far. Overgrepene begynte allerede i 3-4 års alder og skjedde flere ganger i uken, gjerne etter at moren og søsteren hadde forlatt huset for å komme på arbeid eller skole. B forsøkte ofte å gjemme seg eller finne på unnskyldninger av forskjellige slag for at hun ikke kunne komme når faren ropte på henne. Det nyttet imidlertid ikke, og hun ble utsatt for flere typer av overgrep, slik det er beskrevet i tiltalens post I. Overgrepene fant sted til tross for at B gråt og ga uttrykk for at hun ikke ville foreta seg de handlinger som hun ble bedt om.

Lagmannsretten legger til grunn at A, også før B var 10 år, gjennomførte flere samleier eller handlinger likestilt med samleie med henne. Faren kunne ha sædavgang i B, og etter at hun fikk menstruasjon, gikk B i en stadig angst for å bli gravid.”

- (12) Lagmannsretten peker også på at A gjorde B ekstra hjelpeløs ved å si at moren kjente til det som skjedde, noe som ikke var sant. Han sa også at det ikke hadde noen hensikt for B å gå til politiet, fordi hun fikk penger av ham og da var medskyldig.
- (13) Mishandlingen av C beskriver lagmannsretten slik:

”C har blitt slått av sin far så langt tilbake hun kan huske, ... Ett av vitnene i saken for lagmannsretten hadde ved en anledning observert at A i irritasjon over en bagatell slo C kraftig med flat hånd i ansiktet da hun var bare to år.

Lagmannsretten legger til grunn at C fra en så tidlig alder jevnlig ble både verbalt og fysisk irettesatt og avstraffet av sin far. Hun ble lugget og slått, i ansiktet som regel med flat hånd, men på kroppen med knyttet neve. Ofte sluttet han ikke å slå før hun sluttet å gråte. Hun gikk i en stadig angst for å irritere ham, og det uforutsigbare i avstraffelsene var en særlig belastning. Forholdet hadde karakter av mishandling og varte helt til C var 16 år og flyttet til Ø for å gå på videregående skole.”

- (14) Livssituasjonen for døtrene belyses også ved lagmannsrettens beskrivelse av As temperament og av hvordan familiemedlemmene levde i konstant redsel for hans sinneutbrudd:

”A hadde og har et sterkt temperament og har store vanskeligheter med å styre sitt sinne. Han kunne bli oppfarende og sint for bagateller, og familiens øvrige medlemmer gikk i stadig angst for hans sinneutbrudd. [As daværende samboer] forklarte for retten at hun ved noen anledninger ble så redd for A når han var sint, at hun tisset på seg.”

- (15) Overgrepene må ha ødelagt barneårene og de tidlige ungdomsårene for begge døtrene. B hadde allerede i barneskolen et ønske om å ta livet av seg. Overgrepene har også – som man måtte vente – skadevirkninger fremover i tiden. Både B og C har gått i terapi en tid og har fortsatt behov for behandling.

- (16) I en uttalelse om B fra Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk Ø heter det:

”Overgrepene er utført av en av de omsorgspersoner hun har vært mest avhengig av, hennes egen far, uten at noen har hindret dette. Dette har medført en grunnleggende mistillit til andre mennesker, ut fra hennes erfaringer der hun ikke kan stole på noen. Hun har gjennom hele sin barnealder regelmessig flere ganger pr. uke vært tvunget til å delta i en voksens seksuelle aktiviteter, ut fra et barns forståelse og forutsetninger for dette. Årelang hemmeligholdelse har etter hvert som hun er blitt eldre skapt sterk skyld- og skamfølelse. Hun har et negativt kroppsbilde, der hun opplever kroppen som

uren og mindreverdig. Dette, sammen med overgrepens art og omfang, har fått følger for hennes eget seksualliv, der hun opplever følelsesmessige reaksjoner og utbrudd hun ikke kan forklare. B har gode ressursmessige forutsetninger. De tre siste årene har hun ikke vært i stand til å fungere i skolemessig sammenheng. B har fortsatt behov for terapeutisk bearbeiding av sin traumatiske barndom og hjelp i forhold til selvpåfatning og følelsesliv i dag.”

- (17) B lever også i stadig og intens redsel for faren, som hun er overbevist om vil hevne seg på henne for anmeldelsen og domfellelsen. Hun går med voldsalarm og har hemmelig adresse.
- (18) Om Cs situasjon i dag heter det i lagmannsrettens dom:
- ”Lagmannsretten legger til grunn at C som en følge av farens mishandling av henne opp igjennom årene utviklet psykiske problemer som har ødelagt hennes livsutfoldelse, har ført til at hun til tider ikke har ønsket å leve, har ført til konsentrasjonsproblemer, søvnvansker og til at hun har fått diagnosen posttraumatisk stresslidelse ... Hun vil ha behov for terapi i flere år for å kunne leve tilnærmet normalt.”**
- (19) Når jeg kommer til utmålingen av straffen, er det – som lagmannsretten uttaler – vanskelig å finne sammenliknbare saker. Men det er eksempler på lange fengselsstraffer ved grove og langvarige seksuelle overgrep mot barn i Rt. 2000 side 2086 – fengsel i fem år og sikring, Rt. 2001 side 408 – fengsel i fem år og Rt. 2003 side 214 – fengsel i seks år. Jeg peker også på at forarbeidene til en lovendring 11. august 2000 nr. 76 gir klart uttrykk for at straffene for alvorlige seksuelle overgrep mot barn bør skjerpes, se blant annet justiskomiteen i Innst. O. nr. 92 for 1999-2000 side 19. Riktignok skjedde de fleste overgrepene mot B før denne lovendringen, men en gradvis skjerping av straffene var skjedd i praksis også tidligere, blant annet etter en lovendring i 1992, se Rt. 2003 side 214 avsnitt 18 og 22.
- (20) For overgrepene mot C er det enda vanskeligere å finne sammenlikningsgrunnlag i rettspraksis. Men det må åpenbart reageres med en lengre fengselsstraff overfor en slik fysisk mishandling av et barn fra hun var ganske liten og opp gjennom barne- og ungdomsårene.
- (21) I denne saken er det neppe heller riktig å sette den samlede straffen lavere enn om hvert forhold blir vurdert for seg og straffene lagt sammen: Slik jeg opplever det, kommer bildet av barn som har levd i et trusselregime, sterkere frem nettopp når overgrepene sees under ett.
- (22) Jeg er etter dette kommet til at det ikke er grunn til å endre straffen på fengsel i ni år som lagmannsrettens flertall har fastsatt.
- (23) Ut fra utformingen av støtteskrivet til anken kan det være noe uklart om anken også gjelder utmålingen av oppreisningen, men jeg legger til grunn at det har vært meningen. Jeg kan imidlertid ikke se at anken kan føre frem på dette punktet heller. Oppreisningsbeløpene er høye – 300 000 kroner til B og 150 000 kroner til C. Men oppreisningsbeløp i en slik størrelsesorden er ikke ukjent i rettspraksis ved overgrep overfor barn, og overtredelsene i vår sak er, som det har fremgått, meget alvorlige.
- (24) Jeg stemmer etter dette for denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

- (25) Dommer **Flock:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (26) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (27) Dommer **Bruzelius:** Likeså.
- (28) Dommer **Gussgard:** Likeså.
- (29) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: